

Mondatvégi pont

Schneller István: Modern szakrális épületek

WESSELÉNYI-GARAY ANDOR

Typotex, 2019, Budapest, 172 oldal

Magyarországon napjainkra csendesedett el az a templomépítési hullám, amely a 80-as évek közepén indult, és a 2000-es évek környékén tetőzött. Bizonyos funkciók és az építési kedv eme termékeny együttállása korántsem példa nélküli. A Horthy-korszakban hasonló jelenség zajlott az Eucharisztikus Világkongresszus budapesti megrendezéséig, a tekintetet pedig ismét a jelenre fordítva a kortárs templomépítési kedvhez mérhető lendülettel jelentek meg itthon a kortárs borászatok is. A két funkció ikeralakzatként kapcsolódott egymáshoz, amelynek magyarországi történetétől – és sikerétől, hisz ez lett az a két rendeltetés, amely egészen napjainkig a belépőt jelentette az önszervező elitklubba –, nos, e funkciók mitizálódásától elválaszthatatlan az a metafizikai keret, amelynek sarokpontjait Hamvas Béla határozta meg. Az építészeti tér nyilvánvaló pszichológiai hatása, ha úgy tetszik szakralitása, továbbá a borrá éérés, ha úgy tetszik „átváltozás” liturgiai behelyettesíthetősége kapcsolta a borászatokkal a templomokhoz, segített továbbá abban, hogy az építészeti szakralitásról mint transzcendens minőségről lehessen értekezni.

Schneller István könyve az építészeti diskurzusokban jártas olvasó számára prousti madeleine, amely konkrét utalások nélkül idéz és tetőz be érzésem szerint az elmúlt tíz évben itthon már egyre halkuló beszélgetést. Az érdeklődő – ha nem berzenkednék a fordulattól, írnam: laikus – számára a könyv pedig feltár egy olyan ismeretmezőt, amelynek legszebb hatásai persze a templomok, de amelyről az is érzik, akár másféle virágok is nőhetnek rajta. Kissé világosabban: Schneller István megállapításai a kortárs templomépítészetéről, annak okairól a legtöbb, önmagát komolyan vevő építészeti alkotásra is alkalmazhatók lennének.

Noha a kötet egy lazán csatlakozó esszéfűzér, a szövegláncon keresztül futó, egymásból logikusan következő tézisek sorozata engedi koherens építészetelméletként olvasni a könyvet. Schneller István a kortárs fogalmát az első világháború végétől eredeztető időszakra érti, a szakrális építészetben lezajlott változásokat pedig elsősorban a nyugati kereszténység által meghatározott kultúrkörhöz köti. Ez a fordulat részben a szekularizációhoz köthető jelenségekből, továbbá abból a nyugati kereszténységre jellemző megújulási képességből ered, amelynek során „a belső reformmozgalmak felrobbantották a megkövesedett vallási dogmákat”.

Schneller jól beazonosítható eszmétörténeti álláspontra helyezkedve fogadja el, hogy a templom az „összrend” térbeli megjelenése, így a szekularizáció jelenségét – mint a világ varázstalanodását és tudományosodását – sikerrel fonja össze a modern, különösképp a teozófiától sem távol álló absztrakt művészet valláspótlék jellegével. Mindez kellő szellemi alapot teremt ahhoz, hogy áttérjen a tér tárgyalására, amelynek szükségképp lesz kitüntetett szerepe

abban, hogy a befogadó rezonálására építve adja át a „hagyomány mítoszba örökített, szimbólumokba foglalt üzenetét.” A tér transzcendens „feltöltését” voltaképp elvégzi az általam – meglehet, megengedhetetlenül tömören és talán helytelenül – rekonstruált elmeszerkezet. A mai napig szervezési ideaként tekintett áramló tér Mies van der Rohe-i koncepciója ugyanis éppúgy táplálkodik Mondrian „miszticizmusából”, mint Malevics szuprematizmusából. A könyvben tehát egyetlen amalgámként jelenik meg a szekularizáció, a „beinahe nichts” protominimalizmus és a kortárs templomtér eleszköztelenedése, amit Schneller éppúgy igazol Tábor Bélával („a modern művészet most tehát nem abban látja a funkcióját, hogy »visszaemlékezzen az ősfelajtésre, hanem abban, hogy visszafelejtjen egy álemlékezést«”), mint ahogy illusztrál a templomtér megújulásának teológiai háttereként tételeződő krisztusi „templomtisztítással” is.

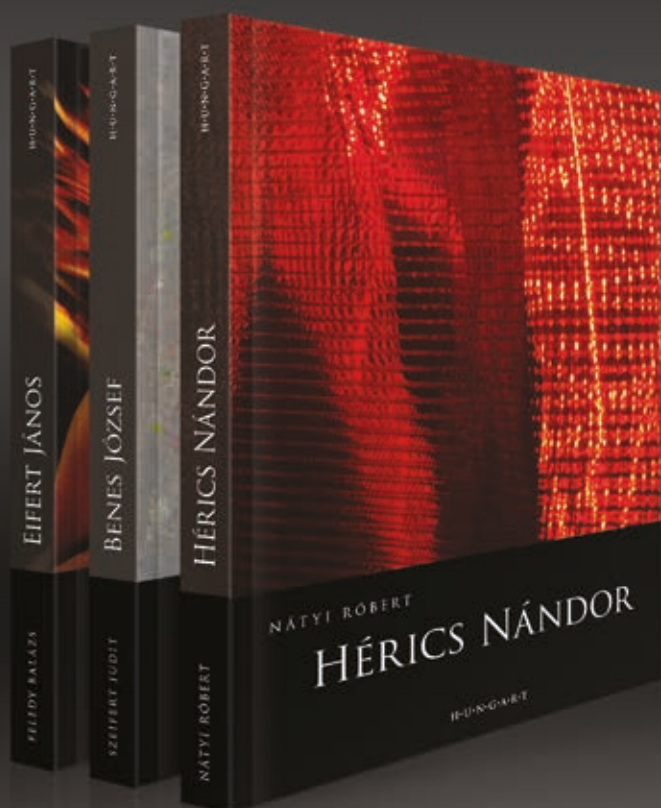
Mindez, hangsúlyozom, egymáshoz lazán kapcsolódó fejezetek során, fotókkal illusztrált példákon keresztül sűrűsödik tétellé, elkerülve azonban azt, hogy az olvasó egy pillanatra is szellemi tömedékelőben érezze magát.

Schneller István – a nagy, egyben utolsó urbanista generáció tagjaként – egy olyan nyelv- és érvrendszer birtokosa, melynek alkalmazása bizonyos kor alatt és bizonyos időn túl nem megengedett. Nem áll jól. Koravén. Nem evilági, nem „kor-szerű”. Rajta és Medgyessy Tamáson kívül – meglehet, sokan szeretnének, de – ritkán idéznek Hamvas Bélától. Az építészet végletes instrumentalizációjának színpala előtt viszont jóleső a kötőmb lebegéséről mint az építészet feladatáról olvasni, jóleső egy pillantást a mérhetőn túli világra vetni.

H·U·N·G·A·R·T

KÖNYVSOROZAT

AZ IDEI 3 KÖNYV ÜNNEPI BEMUTATÓJA
AZ ÍRÓK BOLTJÁBAN

Megjelent a HUNGART Egyesület
kismonográfia-sorozatának idei három kötete:

BENES JÓZSEF, EIFERT JÁNOS,
HÉRICS NÁNDOR

A könyvbemutatón:

Sárkány Győző grafikusművész,
a HUNGART elnöke, a könyvsorozat kiadója
és **Dr. Szeifert Judit** művészettörténész,
a könyvsorozat szerkesztője beszélgetnek

Időpont:

2019. december 13., péntek 17 óra

Helyszín:

Írók Boltja, 1061 Budapest, Andrásy út 45.

A HUNGART 2009 óta évente három-öt kötettel jelentkező kétnyelvű (angol–magyar) kismonográfia-sorozatot jelentet meg. Az eddig kiadott 44 kötet hiánypótló a vizuális művészeti szakmában és a hazai művészeti könyvpiacra. A könyvsorozat hozzájárul a jelenkori magyar vizuális művészet dokumentálásához, szellemi értékeinek megőrzéséhez, valamint hazai és nemzetközi megismertetéséhez.

Az idei 3 könyv, illetve a HUNGART könyvsorozat eddig megjelent 44 kötete megvásárolható a kiadónál, a HUNGART Egyesületnél, vagy megrendelhető a www.hungart.org weboldalon.

Ár: 2.500 Ft / kötet

HUNGART könyvbemutató, ArtMarket, Millenáris, 2018. október